

NA'MATAK DORIVOR O'SIMLIGI VA UNING SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI.

Beknazarova M.K.

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Tillar kafedrasasi assistent o'qituvchisi

Annotasiya: Keyingi 10 yilliklar davomida insoniyat kimyoviy tarkibdagi dori preparatlaridan chekinib, o'simliklar dunyosi bilan do'st tutinib yashamoqda. Dorivor o'simliklar bizning jonajon O'zbekistonimizda keng tarqalgan bo'lib, ularning foydalilik darajasi o'zga yurtlarda o'sgan o'simliklarga nisbatan juda yuqori. Sababi bizning yurtimiz qo'yoshi taftli va havosi musaffodir. Tog' yon bag'irlarida bo'y cho'zgan giyohlardan minglab dardlarga da'vo qilinadi va ularning natijasi tezroq ko'rinadi. Dori preparatlarining yorliqlarida har doim "nojuya ta'siri" degan qatorni topasiz, o'simliklar istemolida esa bu tushuncha kamdan-kam ishlatiladi.

Kalit so'zlar: tuproq unumdorligi, o'simlik uzunligi, mevasi, ildizi, kurtagi, po'stlog'i, guli, ildizpoyasi, quritilgan shakli, yig'ma shakli, damlama va qaynatmalar, yanchilgan shakli, extratlar, spirtli, efir moylari.

Annotation: For the next 10 years, humanity will retreat from drugs containing chemical content and live in a friendly environment with the plant world. Medicinal plants are widespread in our dear Uzbekistan, the level of their usefulness is very high in comparison with plants grown in foreign countries. This is because our land is thick and smooth. Thousands of ailments are claimed from the cocaine that stretches tall on the slopes of the mountains, and the results seem to be faster. On the labels of medicines you always find the line "side effects", and in the consumption of herbs, this concept is rarely used.

Keywords: *soil fertility, plant length, fruit, root, shoot, peel, flower, rhizome, dried form, aggregation form, tincture and decoctions, crushed form, extras, alcohol, essential oils.*

Na'matak(Rosa)- O'rta Osiyoda keng tarqalgan o'simlikdir.Bo'yi 2-3 metr gacha yetadigan bu dorivor o'simlik o'zining atirgulga o'xshash ko'rinishi bilan dekorativ o'simlik sifatida ham qo'llaniladi. Uning nafaqat mevasi balki guli va ildizi ham tabobatda ko'p kasalliklarni davolashda qo'llaniladi. Uning yunoncha Brachychiton degan nomi ham adabiyotlarda ko'p uchraydi.

Na'matak barglari antiseptik xususiyatga ega bo'lib, ular yallig'lanish va infeksiyalarni o'ldirish uchun ishlatiladi.Na'matak (Brachychiton spp.) o'simligi barglaridan dorivor vosita tayyorlash an'anaviy tabobatda ba'zi joylarda amalga oshirilgan. Barglari antiseptik va yallig'lanishga qarshi xususiyatlarga ega deb hisoblanadi. Quyida na'matak barglaridan dori tayyorlash usullaridan ba'zilari keltirilgan:

Na'matak bargidan damlama tayyorlash uchun bir qancha yangi uzulgan yoki quritilgan barglari olinib yuvib tozalanadi. Toza idishga solingan barglar ustidan 100 ml. Qaynagan suv solinib, idishning qopqog'ini yopib, 10-15 daqiqa davomida damlab qo'yiladi.So'ngra dokadan suzib olib iste'mol qilinadi.

Bu damlamani yallig'lanishlarga qarshi, oshqozon tizimi muammolarini hal qilish uchun iste'mol qilinadi. Damlama kuniga 2 marta ichiladi.

Bargidan issiq kompress tayyorlash-na'matak barglaridan kompress tayyorlash orqali ularning yallig'lanishga qarshi va og'riqni kamaytirishga yordam beruvchi xususiyatlaridan foydalanish mumkin.

Barglaridan shifobaxsh malham tayyorlash-na'matak barglaridan tayyorlangan malhamlar yallig'lanishga qarshi va antiseptik sifatida ishlatilishi mumkin.

Tayyorlash usuli: Bir qancha na'matak barglarini maydalab, asal yoki zaytun yog'i bilan aralashtiring, quyuq malham hosil bo'lsin, bu malhamni yallig'langan yoki yaralangan teriga seping.

Na'matak barglarini tayyorlash va ishlatishda ehtiyot bo'lish kerak. Har qanday dorivor o'simlikni ishlatishdan oldin, mutaxassis bilan maslahatlashish zarur. Ba'zi o'simliklar organizmda turli reaksiyalarni keltirib chiqarishi mumkin, shuning uchun ehtiyotkorlik bilan foydalanish kerak.

Na'matakning mevasidan ayniqsa ko'p foydalaniladi. Na'matak mevalari asosan shirin va shifobaxsh bo'lib, ba'zi turlari hatto oziq-ovqat mahsuloti sifatida ishlatilishi mumkin.

Na'matak mevasidan foydalanish- na'matak mevalari ko'pincha shirin va ozuqaviy qiymatga ega bo'lib, ba'zi turlari shirinlik sifatida iste'mol qilinadi.

Na'matak mevalari shirin va o'ziga xos lazzatga ega, bu esa ularni to'g'ridan-to'g'ri iste'mol qilish yoki shirinliklar tayyorlashda ishlatish uchun foydalidir. Na'matak mevasidan tabiiy asal ham olinadi.

Na'matak mevalari ba'zi madaniyatlarda oshqozon muammolarini engillashtirishda ishlatilgan. Ular ichak tizimi va oshqozon bezovtaligini tinchlantirish uchun ishlatiladi.

Na'matak mevalari vitaminlar (ayniqsa C vitamini) va minerallar, shu jumladan kaliy, magniy va kalsiyga boydir. Bu moddalar immun tizimini mustahkamlash va organizmning umumiy sog'lig'ini yaxshilashda yordam beradi.

Na'matakdan ekstrakt tayyorlash uchun mevani danaklaridan tozalab olamiz, qaynatib ,tindirilgan va biroz sovutilgan suv solib aralashtiramiz. Ta'mini yaxshilash uchun esa ozgina toza asal asal qo'shamiz. Bu ekstrakt ichaklarni tozalaydi va yallig'lanishni kamaytiradi.

Meva sharbatini tayyorlash- na'matak mevasidan yangi sharbat tayyorlash mumkin. Bu sharbat vitaminlar va minerallarga boy bo'lib, organizmga foydali ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Na'matak mevalarini dorivor sifatida ishlatishdan oldin, shifokor yoki fitoterapevt bilan maslahatlashish tavsiya etiladi.

Shuningdek, na'matak mevalari ba'zi turlarida o'ziga xos lazzat va ozuqaviy qiymatga ega bo'lishi mumkin, ammo ular ba'zi sharoitlarda allergik reaksiyalarni keltirib chiqarishi mumkin. Ildizlar asosan ichak tizimi va oshqozon muammolarini davolashda qo'llanilgan. Ammo, ularning dorivor xususiyatlari ilmiy jihatdan to'liq isbotlanmagan, shuning uchun ehtiyotkorlik bilan foydalanish kerak.

Na'matak ildizidan dorivor damlama va qaynatmalar tayyorlash

Ichak va oshqozon tizimi uchun. Na'matak ildizlari ba'zi an'anaviy tibbiyot amaliyotlarida oshqozon va ichak tizimlarini tiklashda ishlatilgan. Ular yengil laksatif ta'sirga ega deb hisoblanadi, ya'ni ular ichakni tozalashda yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, ba'zi hollarda oshqozon og'riqlarini kamaytirish va oshqozonning yallig'lanishlarini tinchlantirish uchun ishlatilgan. Tayyorlash usuli- na'matak ildizidan tayyorlanadigan damlama va ekstraktlar ichakni tozalash va oshqozon bezovtaligini engillashtirish uchun ishlatiladi. Buning uchun 1-2 dona ildizni tozalab, kichik bo'laklarga kesib, 1 stakan suvda qaynatib, 10-15 daqiqa davomida damlab, iste'mol qilish tavsiya etiladi.

Na'matak yallig'lanishga qarshi kurashish va og'riqni kamaytirish xususiyatiga ega.

Na'matak ildizlaridan ekstrakt olish orqali uning faol moddalarini ajratib olish mumkin. Bunday ekstraktlar ko'pincha oshqozon muammolarini davolash, ichakni tozalash va yallig'lanishni kamaytirishda ishlatiladi.

Tayyorlash usuli - ildizni tozalab, kichik bo'laklarga bo'lib, qaynoq suvda 10-15 daqiqa davomida damlash mumkin. Olingan ekstraktni kuniga 1-2 marta ichish tavsiya qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mustafaqulova Aziza Alisherovna Student, SamSMU, Faculty of Medicine Beknazarova Moxiya Kenjayevna Scientific leader, Teacher of Latin at SamSMU.

The Use of Proverbs and Wise Words in the Science of the Latin Language. European Journal of Innovation in Nonformal Education (EJINE) Volume 4 | Issue 5 | May - 2024 ISSN: 2795-8612

2. Rabbanayeva Madina Student of the Faculty of Medicine, Samarkand State Medical University Beknazarova Mokhiya Kenjayevna Assistant at Samarkand State Medical University. Lexical Means of Expressiveness in the Speech of a German Teacher

3. AMERICAN Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education Volume 02, Issue 06, 2024 ISSN (E): 2993-2769

4. Abu Ali Ibn Sino. Tib qonunlari asari.